

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ “ISTORIE, CIVILIZAȚIE, CULTURĂ”

**Eparhia Greco-Catolică de Oradea în timpul episcopului Moise
Dragoși (1777-1787)**

**Organizare teritorială, efective umane, patrimoniu material, resurse
financiare**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Ovidiu Augustin-GHITTA

Candidat:

Tiberiu Alexandru CIORBA

Cluj-Napoca

2023

Cuprins

Introducere.....	5
Capitolul I	
Istoriografie și surse primare.....	10
1.1 Istoriografie.....	10
1.2 Surse primare.....	36
Capitolul II	
Începuturile și consolidarea unirii cu Biserica Romei în spațiul bihorean.....	42
2.1 Reforma și comunitățile românești din Bihor (sec. al XVII-lea).....	42
2.2 Episcopia Romano-Catolică de Oradea și propagarea Unirii (1692-1748).....	46
2.3 Anchetele comitatense din prima jumătate a secolului al XVIII-lea și impactul lor asupra evoluției comunității unite din Bihor.....	57
2.4 Parohiile unite din Bihor în perioada lui Meletie Kovaci (1748-1775).....	82
2.5 Înființarea Episcopiei Greco-Catolice de Oradea, 1777.....	106
Capitolul III	
Efective umane, resurse financiare și investiții în Episcopia Greco-Catolică de Oradea, 1777-1787.....	115
3.1 Conscrieri ale populației din parohiile unite.....	115
3.2 Remunerarea preoților și cantorilor din dieceză.....	125
3.3 Obținerea domeniului Beiuș.....	137
3.4 Catedrala greco-catolică „Sfântul Nicolae” din Oradea. Întreținere și cheltuieli, 1778-1786.....	143
3.5 Edificii ecleziastice. Biserici și case parohiale.....	154

Capitolul IV

Organizarea administrativ-teritorială a Episcopiei Greco-Catolice de Oradea

1777-1787.....162

4.1 Date generale privind fluctuațiile districtelor și parohiilor sub Moise Dragoși (1777-1787).....163

4.2 Districtul Arad.....172

4.3 Districtul Beiuș.....183

4.4 Districtul Beliu.....215

4.5 Districtul Crișul Repede.....223

4.6 Districtul Giriș.....235

4.7 Districtul Laksag (Luncii).....244

4.8 Districtul Oradea.....306

4.9 Districtul Tulca.....326

Concluzii.....329

Bibliografie.....337

Lista figurilor și tabelor.....367

Anexe.....372

Cuvinte-cheie: episcopie, Oradea, greco-catolicism, înființare, statistici, demografie, fiscalitate, administrație.

Istoria greco-catolicismului din Bihor în secolul al XVIII-lea sau a *Partium*-ului așa cum a mai fost numită în literatura de specialitate, a rămas până în prezent un „teren fertil” de analiză pentru cercetătorii autohtoni. Comparativ cu alte perioade, s-a publicat un număr relativ restrâns de articole, studii și cărți, mulți istorici preferând să-și focalizeze interesul înspre alte episoade cheie din traseul evolutiv a confesiunii. Lucrarea de față dorește să repună în discuție unul dintre cele mai semnificative momente în ceea ce privește organizarea ecleziastică a românilor bihoreni, înființarea Episcopiei Greco-Catolice din Oradea, etapele succesive prin care dezideratul a fost realizat și nu în ultimul rând, modul prin care noua entitate instituțională a acționat în primul deceniu de existență sub conducerea lui Moise Dragoși (1777-1787).

Pentru a creiona o imagine cât mai completă a tuturor fațetelor administrative, analiza a fost structurată în patru mari direcții de cercetare fiecare având ca scop central un aspect adiacent care împreună reușesc să ofere noi valențe și contribuții. Primul capitol discută mai ales tema istoriografiei subiectului și dorește să ofere o imagine totală a celor mai importante lucrări realizate de către istorici, preoți și specialiști de-a lungul deceniilor. Așa cum s-a menționat mai sus, chiar dacă acest subiect nu a fost unul popular, există totuși autori consacrați ce au prezentat vectori de cercetare semnificativi stabilind într-un mod colectiv fundamentul istoriografic pentru acest subiect. Pentru a cuantifica contribuțiile acestora analiza a avut în vedere prezentarea a mai multor coordonate metodologice: argumente, surse, teme și limbaj. Începând chiar din secolul al XIX-lea s-a încercat sublinierea tuturor lucrărilor care au oferit informații relevante. În cea de-a doua parte a capitolului s-a realizat o scurtă analiză statistică și cantitativă a surselor primare care se mai păstrează în continuare în fondurile arhivistice locale. Dosarele avute în vedere se regăsesc în mare parte în cadrul Serviciului Județean Bihor al Arhivelor Naționale, dar și în alte locuri (Cluj-Napoca sau Roma). Sursele au fost împărțite pe criterii tematice pentru a se putea sublinia în primul rând potențialul informațional care poate fi utilizat și direcțiile de cercetare primare: conscrieri/liste, rațiuni/fundații, clădiri ecleziastice (biserici, școli și case parohiale), plângeri și judecăți, probleme economice, probleme administrative, vizitații canonice, învățământ și educație, domeniul de la Beiuș, inventare de bunuri, mișcări religioase. Structurând astfel actele, capitolul devine un veritabil instrument istoriografic pentru organizarea datelor preliminare.

Următorul capitol pune în prim plan traseul evolutiv confesional mai ales în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Pentru a putea evidenția cât mai bine impactul înființării eparhiei orădene discuția trebuie pusă în contextul mult mai complex al schimbărilor sociale, politice și confesionale ce s-au petrecut în primii cincizeci de ani datorită instaurării autorităților imperiale habsburgice. Crearea diecezei nu a fost nicidecum pasul incipient ci mai degrabă o treaptă intermediară în procesul de cristalizare instituțională. Mai mult decât atât, apartența greco-catolicismului în această zonă nu a fost rezultatul unui imbold local intern ci a unor forțe și jucători externi ce au mobilizat eforturile de unire religioasă punând o constantă presiune asupra clerului românesc. Din acest motiv unele elemente cheie trebuie interpușe în analiza generală pentru a se vedea cum s-a ajuns la circumstanțele epocii lui Dragoși și care au fost pașii formativi. Au fost alese cinci teme paralele pentru a ilustra întregul proces încă de la sfârșitul secolului al XVII-lea. Primul subcapitol oferă o scurtă analiză succintă a impactului Reformei asupra comunităților românești pentru a se vedea cum s-au definit primele încercări de acaparare a românilor la o nouă religie. Aceste încercări juxtapuse în paralele cu cele viitoare ale Bisericii Catolice prezintă unele răspunsuri posibile pentru care românii au fost mult mai receptivi înspre invitațiile latine decât cele protestante. Eparhia

Romano-Catolică de Oradea alături de cea greco-catolică de Muncaci au jucat un rol central în primele manifestări incipiente. Din acest motiv, am ales ca în următorul subcapitol să creionez contribuțiile și strategia ecleziastică utilizată de către aceștia în primele decenii. Așa cum era de așteptat, perioada de început a fost una extrem de volatilă din punct de vedere al mișcărilor religioase. Chiar dacă în unele zone ale Bihorului preoții români au fost predispuși înspre acceptarea autorității romano-catolice, lucrurile nu au avut un efect constant și de mare amploare. Încleștările jurisdicționale între eparhiile de Oradea și cea ortodoxă de la Arad au condus înspre numeroase conflicte directe ce au scuturat din temelii pacea fragilă din comitat conducând finalmente la organizarea unor anchete oficiale din partea autorităților locale și imperiale. Al treilea subcapitol are ca scop central analiza sistematică a acestor investigații, a cauzelor și a efectelor ce s-au produs secvențial de-a lungul deceniilor. În esență, primii pași înspre coagularea identitară greco-catolică s-au petrecut în acest interval cronologic, iar rezultatele au condus încet înspre o reorganizare totală a peisajului confesional. Bazele eparhiei, cel puțin din perspectiva administrativă au început aici. Tot așa, momentul central a survenit la mijlocul secolului în anul 1748 când Meletie Kovaci a primit titlul de episcop auxiliar greco-catolic stabilind fundamentul stratigrafic instituțional ce a marcat direct formarea episcopiei viitoare. Prezentarea datelor cu privire la parohiile existente în perioada lui Kovaci delimitează un punct de început pentru forma finală pe care greco-catolicismul local l-a avut sub Dragoși. Nu în ultimul rând, subcapitolul cinci discută direct etapele oficiale de formare a diecezei între anii 1775-1777 și în același timp punctează organizarea capitlului cu membrii săi în ordinea funcțiilor.

Mecanismul instituțional al noii formate eparhii a avut valențe și priorități multiple ce au survenit din cerințele și reglementările impuse de către autoritățile habsburgice. În evidențierea celor mai importante calități analiza diecezei a fost împărțite în două traiectorii tematice complementare. Pe de-o parte în capitolul al III-lea s-a avut în vedere aglutinarea datelor în vederea stabilirii unei imagini cât mai generale pornind de la cinci teme specifice. În primul subcapitol s-a luat în vedere problema demografiei confesionale. Datorită conscrierilor periodice organizate în anii 1777, 1782 și 1785 s-a putut distinge cantitativ fluctuațiile populațiilor din satele și parohiile locale și denotă într-o oarecare măsură influența administrației în contextul bihorean. Cel de-al doilea subcapitol își fixează ținta înspre detaliile fiscale urmărind treptat de-a lungul anilor cum au fost susținuți financiar clerul greco-catolic pornind de la liste de subsidii regăsite în dosarele arhivistice. Subcapitolul trei dorește să trateze un punct important, fundamental chiar, ce s-a petrecut în timpul păstoririi lui Moise Dragoși, obținerea jurisdicției asupra domeniului de la Beiuș. Prin dobândirea dreptului fiscal asupra acestei zone, dieceza a putut să-și organizeze mult mai eficient structura internă prin manevrarea sumelor de bani înspre sectoarele cele mai fundamentale: sprijinirea clerului, întreținerea clădirilor ecleziastice, îmbunătățirea inventarelor bisericesti, etc. Anul 1781 a fost practic al doilea moment al constituirii eparhiei orădene deoarece independența adevărată a putut fi realizată doar prin intermendiul independenței financiare. Subcapitolul patru continuă în aceeași cheie prezentând un studiu de caz interesant asupra întreținerii catedralei greco-catolice „Sfântul Nicolae” din Oradea și cheltuielile anuale realizate între 1778-1786. Scopul central este de a analiza în timp real modul cu banii au fost distribuți și mai ales problemele cu care administrația s-a confruntat. Nu în ultimul rând, evidențiază în același timp relațiile sociale locale ce existau la momentul respectiv cu mulți dintre comercianții, meșterii și personajele mercantile în general cu care episcopia a avut de-a face. Prin studierea exemplului catedralei se întrevide subtil legăturile umane și dinamica necesară pentru o instituție ecleziastică să supraviețuiască și în același timp să evolueze. Ultimul subcapitol țintește înspre o cercetare statistică globală a întregii episcopii prin evidențierea edificiilor ecleziastice de la biserici și case

parohiale. Un prim mod de a observa direct impactul creării administrației diecezane este prin a analiza starea acestor construcții, ajutorul primit în ceea ce privește reconstruirea, îmbunătățirea sau chiar ctitorirea unor lăcașuri noi. Dacă subcapitolul precedent s-a focalizat spre un singur punct de interes, aici intervine întreg peisajul parohial.

Ultimul capitol pune în discuție un subiect tematic ce n-a mai fost analizat până acum în istoriografia de specialitate (cel puțin nu la aceeași întindere), organizarea administrativ-teritorială a episcopiei în timpul lui Moise Dragoși. Pornind de la o multitudine de surse primare în special, conscrieri, rapoarte, liste de subsidii și inventare de bunuri, mărturii și corespondență am urmărit să recreez pe cât se poate destinul fiecărei parohii. Pentru a putea uniformiza cantitatea informațională am standardizat temele principale și datele pentru fiecare caz în parte astfel încât diferențele să nu fie atât de evidente. Analiza s-a oprit în primul rând asupra descrierii generale ale localității (date despre stăpânii de pământ și patroni, demografia populație), continuând cu informații despre parohie în sine (în ce an s-a înființat, cine au fost preoții parohi, date despre casa parohială, venituri directe). Biserica din fiecare sat a fost descrisă pe cât au permis documentele, evidențiindu-se numele ctitorului (sau a ctitorilor), hramul, materialele de construcție (lemn, piatră, lut, paie), inventarul bisericesc (de la mobilier, veșminte și cărți liturgice) și eventualele modificări ce s-au petrecut de-a lungul anilor. În ultima parte s-au subliniat veniturile preotului parohial și a cantorului/învățătorului. Datorită conscrierilor și a altor documente am putut rearanja datele fiscale pentru a crea o statistică financiară cu privire la starea materială a clerului. Am evidențiat pe deoparte sumele de bani (ajutorul din partea episcopiei și în special din stolă), bunurile și produsele naturale rezultate din cultivarea câmpurilor și terenurilor preotului, alături de orice alt ajutor acordat de comunitate periodic. În ceea ce privește cantorul, se pare că în această perioadă de început ei au îndeplinit în același timp și rolul de învățători locali fiind remunerați în funcție de numărul de copii la care preda într-un an școlar. Potrivit legislației sumele se învârteau în jurul cifrei de 30 de craițari anual. Desigur că pe lângă acest subsidiu ei au mai avut dreptul la aproximativ o treime din stola preotului și alte ajutoare suplimentare din partea comunității. Împreună toate acestea formează o imagine veridică a ceea ce au fost parohiile greco-catolice bihorene și mai mult decât atât, care a fost impactul direct al administrației ecleziastice asupra acestora în anii de păstorire a lui Dragoși. Informațiile sunt structurate în nouă subcapitole fiecare reprezentând un district aparte cu parohiile aferente, cu excepția primului care este o prezentare cantitativă/generală a fluctuației numărului de districte și totalul parohiilor în deceniul avut în vedere.

Bibliografie

1. Fonduri arhivistice

Serviciul Județean Bihor a Arhivelor Naționale (SJBAN)

a) Fond Episcopia Greco-Catolică Oradea (EGCO):

-inv. 881: dos. 2, 4, 6, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 234, 277, 279, 426, 431, 449, 459, 469, 471, 579, 795, R1044, 1114, 1166, 1199, 1253

-inv. 1403: dos. 6, 323, 324, 406,

b) Fond Episcopia Romano-Catolică Oradea (ERCO):

-Religionaria: dos. 6, 7, 12, 22, 248

-Acte Ecclesiastice II: dos. 6

-Acte economice III: inv. 246, dos. 3582

c) Fond Domeniul episcopesc român-unit Beiuș:

-inv. 3: dos. 2

d) Fond Colecția de documente:

-inv. 99: dos. 41

Biblioteca Academiei Române, filiala Cluj-Napoca

Fond Blaj:

-M.S.Rom.: dos. 489, 550

-C.R.V.: dos. 700

Arhivele Secrete ale Vaticanului:

Fond Arhiva Nunțiatunii de la Viena

-indice 1055, Processi canonici: dos. 548.

2. Surse editate

Approbatae Constitutiones Regni Transilvaniae et Partium Hungariae eidem Annexarum, Claudiopoli, anno 1696.

Carolus Rimely, *Historia Collegiui Pazmaniani*, Viennae, 1865.

Hurmuzaki, Eudoxiu, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. VII, București, 1876.

Kereszturi, Joseph Aloysius, *Compendiaria descriptio foundationis ac vicissitudinum Episcopatus, et Capituli M. Varadinensis*, Typis Antonii Gottlieb Maramarosiensis, Magno-Varadini, 1806.

Tamás, Végheő, Szilveszter, Terdik, Tiborné, Majchrics, Katalin, Földvári, Éva, Lágler, *Források a magyarországi görögkatolikus parókiák történetéhez – Munkácsi és nagyváradai egyházmegye parókiák összeírása 1774-1782 között 3. Nagyváradai Egyházmegye*, volumul III, Nyíregyháza, 2016.

Schematismus Venerabilis Cleri Diocesis Magno-Varadinensis G.R.C., 1813.

Schematismus Venerabilis Cleri Dioecesis M.Varadinensis G.R.C. pro anno 1847

Schematismus Historicus Venerabilis Cleri Dioecesis Magno-Varadinensis Graeci-Ritus Catholicorum pro anno jubiliari 1900, Magno-Varadini, 1900.

3. Lucrări de specialitate

Ardeleanu, Ioan, *Istori'a Diecesei Române Greco-Catolice a Oradei Mari*, partea I, Gherla, 1883.

Ardeleanu, Ioan, *Istori'a Romaniloru dein diecesea Oradei Mari inainte și dupa propagarea Calvinismului pana la anulu 1805*, partea II, Blasiu, 1888.

Bolca, Vasile, *Școala normală română unită din Oradea (1784-1934)*, Oradea, 1934.

Borovszky, Samu, *Bihar vármegye és Nagyvárad - Magyarország vármegyéi és városai*, vol. IX, Budapesta, 1901.

Bunyitay, Vincze, *Biharvármegye oláhjai és vallási únió*, Budapesta, 1892.

Călușer, Iudita, *Episcopia Greco-Catolică de Oradea -contribuții monografice-*, editura Logos '94, Oradea, 2000.

Dudaș, Florian, *Români din Oradea în epoca luminilor*, vol. I, Oradea 1996.

Firu, Nicolae, *Biserica ortodoxă română din Bihor în luptă cu unirea 1700-1750*, Caransebeș, 1913.

Horga, Ioan, *Tradiție și noutate în spiritualitatea românească greco-catolică din epoca luminilor. Episcopia din Oradea*, Oradea, 1996.

Horga, Ioan, *Contribuții la cunoașterea Jozefinismului provincial. Debutul Episcopiei Greco-Catolice de Oradea 1777-1784*, editura Unviersității din Oradea, Oradea, 2000.

Lupșa, Ștefan, *Istoria bisericească a românilor bihoreni*, vol. I, Oradea, 1935.

Radu, Iacob, *Istoria diecezei Române-unite a Orăzii-Mari 1777-1917 de Dr. Jacob Radu prepozit capitular, prelat papal*, Chiriașii Tipografiei Românești, Oradea, 1932.

Salanschi, Raimondo Rudolf, *Din istoria Eparhiei Greco-Catolice de Oradea. Geneză, integrare și devenire*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2014.

4. Lucrări generale

Abbott, John, *The Complete History of the Habsburg Empire: 1232-1789*, Mosaicum Books, 2018.

Andea, Susana, *Structuri transilvane în epoca Luminilor*, Cluj-Napoca, 1996.

Bagi, Zoltán Péter, *„Oradea cum e ocrotită” Lupte pentru Oradea în epoca modernă timpurie. Studii despre istoria Țării Bihorului 7.*, Oradea, 2020.

Beales, Derek, *In the Shadow of Maria Theresa, 1741-1780*, Cambridge University Press, 1987.

Beales, Derek, *Prosperity and Plunder: European Catholic Monasteries in the Age of Revolution, 1650-1815*, Cambridge University Press, 2003.

Beales, Derek, *Enlightenment and Reform in Eighteenth-Century Europe*, I. B. Tauris, London-New York, 2005.

Beales, Derek, *Joseph II. Against the World, 1780-1790*, Cambridge University Press, 2013.

Béla, Scholtz, *Nagy-Várad váránok története*, Nagyvárad, 1907.

Blanning, Timothy Charles William, *Joseph II and Enlightened Despotism*, Longman, 1970.

Blanning, Timothy Charles William, *Joseph II*, Routledge, New York and London, 2013.

Bocșan, Nicolae, *Cultură și societate în epoca modernă*, volum coordonat împreună cu Nicolae Edroiu, Aurel Răduțiu, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990.

Bocșan, Nicolae, Edroiu, Nicolae, Vesa, Vasile, *Convergențe europene. Istorie și societate în epoca modernă*, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1993.

Bocșan, Nicolae, Lumperdean, Ioan, Pop, Ioan Aurel, *Etnie și confesiune în Transilvania: secolele XIII-XIX*, editura Cele Trei Crișuri, Oradea, 1994.

Bocșan, Nicolae, Brandes, Dieter, Lukács, Olga, *Evoluția instituțiilor episcopale în bisericile din Transilvania vol. I: De la începuturi până în 1740*, editura Presa Universitară Clujeană, 2010.

Borcea, Liviu, Gorun, Gheorghe, *Istoria orașului Oradea*, editura Cogito, Oradea, 1995.

Borzoș, Gabriel-Florian (Grigore), *Preoții Eparhiei Greco-Catolice de Oradea și familiile lor, în documentele arhivistice I. Preoții hirotoniți (1723-1873)*, editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2022.

Braniște, Ene, *Liturgica Generală I*, ediția a III-a îngrijită de pr. Eugen Drăgoi, editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002.

Budaházy, István, *Contribuții la istoria farmaciei orădene*, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 2007.

Câmpean, Viorel, *Grigore Maior. Portretul unui intelectual român din secolul XVIII*, Biblioteca Județeană Satu Mare, Satu Mare, 2010.

Câmpeanu, Remus, *Intelectualitatea română din Transilvania în veacul al XVIII-lea*, editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1999.

Câmpeanu, Remus, *Elitele românești din Transilvania în veacul al XVIII-lea*, Cluj-Napoca, 2000.

Câmpeanu, Remus, *Biserica Română Unită între istorie și istoriografie*, editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003.

Câmpeanu, Remus, Varga, Atilla, Dörner, Anton, *În pragul Europei. Instituțiile transilvane în epoca prerreformistă*, Cluj-Napoca, 2008.

Câmpeanu, Remus, Dörner, Anton, Gyémant, Ladislau, Mureșan, Florin, *Conscripția fiscală a Transilvaniei din anul 1750*, vol. I, editura Enciclopedică, București, 2009.

Câmpeanu, Remus, Câmpian, Anca, Varga, Attila, Miron, Greta-Monica, Popa-Andrei, Mirela, Dörner, Anton, *În Spiritul Europei Moderne. Administrația și confesiunile din Transilvania în perioada reformismului terezian și iosefin (1740-1790)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009.

Cârja, Ioan, *Biserică, societate, identitate. In honorem Nicolae Bocșan*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007 (în colaborare cu Rudolf Graf, Sorin Mitu și Ana Victoria Sima).

Crăciun, Maria, Ghitta, Ovidiu Augustin, *Church and Society in Central and Eastern Europe*, Cluj-Napoca, 1998.

Davis, Walter, *Joseph II: An imperial reformer for the Austrian Netherlands*, 1974.

Dejeu, Petru, *Așezămintele culturale din municipiul Oradea și județul Bihor*, Oradea, 1926.

Dejeu, Petru, *Instituții culturale din municipiul Oradea și județul Bihor*, Oradea, 1937.

Dobrescu, Nicolae, *Fragmente privitoare la istoria bisericii române*, București, 1905.

Dumitra, Daniel, *Un timp al reformelor. Biserica Greco-Catolică din Transilvania sub conducerea episcopului Ioan Bob (1782-1830)*, editura Scriptorium, București, 2005; ediția a II-a, editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2007.

Dumitran Daniel, Dumitran, Ana, Laslo, Florean-Adrian, „...virtuti decreti tollerantiae beneficia clero Graeci restituenta...”. *Biserica românească din Transilvania în izvoarele statistice ale anului 1767*, editura Altip, Alba Iulia, 2009.

Fichtner, Paula Sutter, *The Habsburg Monarchy, 1490-1848 Attributes of Empire*, Palgrave Macmillan, 2003.

Firu, Nicolae, *Oradea-Mare*, editura Cultura Națională, Oradea, 1924.

Francois, Wim, Soen, Violet, *The Council of Trent: Reform and Controversy in Europe and Beyond (1545-1700), volume 3: Between Artists and Adventurers*, Vandehoeck&Ruprecht, 2018.

Froese, Wolfgang, Walter, Martin, *Der Türkenlouis: Markgraf Ludwig Wilhelm von Baden und seine Zeit*, Katz, 2005.

Georgescu, Ioan, *Istoria bisericii creștine universale*, Blaj, 1911.

Georgescu, Ioan, *Istoria seminarului român-unit din Oradea Mare*, București, 1923.

Georgescu, Ioan, *Bisericile românești*, Oradea, 1927.

Ghitta, Ovidiu, *Nașterea unei biserici. Biserica greco-catolică din Sătmăr în primul ei secol de existență (1667-1761)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.

Ghitta, Ovidiu, *Pânea pruncilor (The Infants' Bread) A Post-Tridentine Catechism from the Beginnings of Habsburg Transylvania*, L'Harmattan, 2015.

Gorun, Gheorghe, *Biserica românească și societatea transilvăneană*, Oradea, 2002.

Gorun, Gheorghe, *Sub semnul schimbării. Studii de istorie a românilor din Partium*, Oradea, 2002.

Ladislaus Hengelmuller, Ladislau, *Hungary's fight for national existence, or the history of the great uprising led by Francis Rakoczi II., 1703-1711*, Forgotten Books, 2018.

Hodinka, Antal, *A munkácsi görög-katolikus püspökség története*, Budapesta, 1909.

Horga, Ioan, *Construcție europeană: tradiție, realitate și perspectivă*, editura Universității din Oradea, Oradea, 1998.

Ingrao, Charles W., *The Habsburg Monarchy, 1618-1815*, second edition, Cambridge University Press, 2000.

Iorga, Nicolae, *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, vol. II, București, 1930.

Janko, Wilhelm Edler, *Allgemeine Deutsche Biographie*, vol. 11, Leipzig, 1880.

Jedin, Hubert, *A History of the Council of Trent*, vol. I, II, 1899.

Kann, Robert, Zdeněk, David, *The Peoples of the Eastern Habsburg Lands, 1526-1918*, University of Washington Press, Seattle and London, 1984.

Lițiu, Gheorghe, *Din activitatea bisericească a Episcopiei ortodoxe a Oradiei în ultimii două sute de ani (1784-1984)*, Oradea, 1984.

Lupaș, Ioan, *Biserica Ortodoxă Română din Transilvania și Unirea Religioasă în cursul veacului al XVIII-lea*, editura Tipomur, Târgu-Mureș, 2004.

Macartney, Carlile Aylmer, *The Habsburg and Hohenzollern dynasties in the seventeenth and eighteenth centuries*, Harper&Row, New York and London, 1970.

Maior, Petru, *Istoria Bisericii Românilor – ediție îngrijită și studiu introductiv de Ioan Chindriș*, vol. I, editura Viitorul Românesc, București, 1995.

Mezősi, Karoly, *Biharvármegye a török uralom megszűnése idejében (1692)*, Budapesta, 1943.

Micu, Samuil, *Scurtă cunoștință a istorii românilor*, editura Științifică, București, 1963, introducere și ediție îngrijită de către Cornel Câmpeanu.

Mihoc, Blaga, *Religie și naționalitate*, editura Logos, Oradea, 1998.

Mihoc, Blaga, *Caritate și prigoană*, editura Logos, Oradea, 1999.

Mihoc, Blaga, *Justiție și moralitate*, editura Logos '94, Oradea, 2000.

Mihoc, Blaga, *Biserică și societate în nord-vestul României*, editura Logos '94, Oradea, 2003.

Mihoc, Blaga, *Biserica și secularul, sau despre oficierea binelui*, Oradea 2007.

Mihoc, Blaga, *Semnul faptelor*, Oradea 2008.

Mihoc, Blaga, *Calea adevărului sau cugetul și voința ierarhilor*, Oradea, 2009.

Mihoc, Blaga, *Judecata cea dreaptă*, editura Logos94, Oradea, 2012.

Mihoc, Blaga, *În sprijinul cetății*, editura Primus, Oradea, 2019.

Miron, Greta-Monica, „*scoală-te, du-te, propoveduește...*” *Biserica greco-catolică din Transilvania. Cler și enoriași (1697-1780)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004.

Miron, Greta-Monica, *Biserica greco-catolică din comitatul Cluj în secolul al XVIII-lea*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007.

Miron, Greta-Monica, *Viața parohială și diversitate confesională în Transilvania secolului al XVIII-lea. Studiu de caz: uniți și ortodocși în comitatul Dăbâca*, editura Mega, Cluj-Napoca, 2015.

Miron, Greta-Monica, ; „Cărți și cultură clericală în dieceza unită din Făgăraș în secolul al XVIII-lea. Biblioteca seminarului diecezan” în Ovidiu Ghitta, Gheorghe Negustor (coord.), *La granița dintre științe: istorie, mentalități, imaginar. Omagiu profesorilor Simona și Toader Nicoară la vârsta de 60 de ani*, editura Argonaut&Mega, Cluj-Napoca, 2017, pp. 419-443.

Mitchell, Wess, *The Grand Strategy of the Habsburg Empire*, Princeton University Press, 2018.

Nedici, Radu, *Formarea identității confesionale greco-catolice în Transilvania veacului al XVIII-lea: Biserică și comunitate*, editura Universității din București, București, 2013.

Neș, Teodor, *A doua carte despre oameni din Bihor*, Comitetul pentru Cultură și Educație Socialistă al județului Bihor, Oradea, 1979.

Pavel, Constantin, *Școalele din Beiuș, 1828-1928*, Beiuș, 1928.

Păcurariu, Mircea, *Istoria bisericii românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, Cluj-Napoca, 1992.

Pâclișanu, Zenovie, *Biserica și românismul. Studiu istoric*, 1910.

Pâclișanu, Zenovie, *Propaganda catolică între românii din Ardeal și Ungaria înainte de 1500. Studiu istoric*, 1920.

Pâclișanu, Zenovie, *Din istoria bisericească a Românilor ardeleni. "Teologul" vlădicilor uniți (1700-1773). Studiu istoric cu anexe documentare*, 1923.

Pâclișanu, Zenovie, *Luptele politice ale Românilor ardeleni din anii 1790-1792. Studiu istoric cu anexe documentare*, 1923.

Pâclișanu, Zenovie, *Corespondența din exil a episcopului Inochentie Micu Klein, 1746-1768*, 1924.

Pâclișanu, Zenovie, *Istoria Bisericii Române Unite*, 2006.

Podar, Adrian Vasile, *Papp-Szilagyi Iosif: Scurtă istorie a credinței românilor din Sfintele Cărți și adevărate documente*, editura Universității din Oradea, Oradea, 2009.

Prunduș, Silvestru Augustin, *Cei 12 episcopi martiri ai Bisericii Române Unite cu Roma Greco-Catolice*, editura Viața Creștină, Cluj Napoca, 1998.

Pușcariu, Ioan, *Date istorice privitorie la familiile nobile române*, vol. I, Sibiu, 1892.

- Pușcariu, Sextil, *Dacoromania Buletinul „Muzeului Limbei Române”*, anul IV, 1924-1926, partea I, *Studii*, Cluj, 1927.
- Radosav, Doru, *Sentimentul religios la români*, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1997.
- Rațiu, Alexandru, *Biserica furată*, editura Argus, Oradea, 1993.
- Rațiu Alexandru, *Persecuția Bisericii Române Unite*, editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 1994.
- Sana, Silviu, *Secvențe de istorie ecleziastică. Studii privind istoria Eparhiei Române Unite cu Roma de Oradea-Mare*, editura Universității din Oradea, Oradea, 2009.
- Sana, Silviu, *...pentru sufletele credincioșilor...: Structuri bisericești și școlare în Eparhia greco-catolică de Oradea-Mare (1850-1900)*, editura Universității din Oradea, Oradea, 2011.
- Sana, Silviu, *Carte, cenzură și biblioteci în nord-vestul României – studii privind istoria cărții vechi și a bibliotecilor*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2013.
- Sana, Silviu, *Rezistentul – Episcopul dr. Iuliu Hirțea în documentele Securității (1947-1979)*, editura Universității din Oradea, Oradea, 2014.
- Sana, Silviu, Ciorba, Tiberiu Alexandru, Ostahie, Traian, *Seminarul Tinerimii Române Unite din Oradea. O istorie a Seminarului leopoldin și a formării clerului greco-catolic (1741-1948)*, vol. 1, editura Mega, Cluj-Napoca, 2022.
- Săsăujan, Mihai, *Biserică și societate*, editura Gutenberg Univers, Arad, 2005.
- Somogyi, Gyözö, *A Rákóczi-szabadságharc hadserege 1703-1711*, HM Zrinyi, 2018.
- Stoicescu, Nicolae, *Cum măsurau strămoșii: metrologia medievală pe teritoriul României*, editura Științifică, București, 1971.
- Stollberg-Rilinger, Barbare, *The Holy Roman Empire A Short History*, Princeton University Press, 2018.
- Szabo, Franz, *Kaunitz and enlightened absolutism 1753-1780*, Cambridge University Press, 1994.

Szilveszter, Terdik, *Görögkatolikus püspöki központok Magyarországon a 18. Században – Művészet és reprezentáció*, Nyíregyháza, 2014.

Szögy László, Varga Júlia, *A nagyváradi felsőoktatás intézményeinek hallgatói 1740-1852*, Budapest, 2019.

Tatai-Baltă, Cornel, Fărcaș, Ioan, *Iconostasul Catedralei Greco-Catolice „Sfânta Treime” din Blaj*, Alba Iulia, 2011.

Tămâian, Petru, *Istoria seminarului și a educației clerului Diecezeil Române-Unite de Oradea*, Oradea, 1930.

Tripon, Aurel, *Monografia-almanah a Crișanei județul Bihor*, Oradea, 1936.

Turcuș, Șerban, *Considerații privind începuturile Episcopiei Române Unite de Oradea*, în volumul *Studii de istorie a Transilvaniei. Specific regional și deschidere europeană*, coordonatori Sorin Mitu, Florin Gogâltan, Cluj-Napoca, 1994, pp. 130-134.

Vesa, Pavel, *Episcopia Aradului: istorie, cultură, mentalități, 1701-1918*, editura Presa Universitară Clujeană, 2006.

Walters, Barbara R., Corrigan, Vincent, Ricketts, Peter T., *The Feast of Corpus Christi*, The Pennsylvania State University Press University Park, Pennsylvania, 2007.

Zoltán, Péter I., *Trei secole de arhitectură orădeană*, editura Muzeul Țării Crișurilor, Oradea, 2003.

5. Articole și studii de specialitate

Adler, Phillip J., „School Reform among the Orthodox Minorities, 1770-1780” în *Slavic Review*, vol. 33, nr. 1, 1974, pp. 23-45.

Adler, Phillip J., „Serbs, Magyars, and *Staatsinteresse* in Eighteenth Century Austria: A Study in the History of Habsburg Administration” în *The Austrian History Yearbook*, XII-XIII, 1, 1976, pp. 116-152

Andea, Susana, „Aspecte privind viața și activitatea școlară a lui Simeon Maghiar” în *Studia historia*, nr. 32/1987, fasc. 1, pp. 17-27.

Andea, Susana, Andea Avram, „*Ratio Educationis*” și înființarea districtului școlar Oradea” în *Crisia*, nr. 23/1993, pp. 175-185.

Baneu, Alexandra, „Impostores ceu lupi rapaces: imaginea reformatilor în De ortu, progressu et conversione Valachorum de Samuil Micu”, în *Caietele Sxtil Pușcariu III, Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sxtil Pușcariu”*, Cluj-Napoca 14-15 septembrie 2017, pp. 38-48.

Bocșan, Nicolae, „Modelul ilir în mișcarea națională românească din Transilvania în epoca Supplexului (1790-1792)” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Historia*, 36, nr. 1-2, 1991, pp. 35-43.

Bocșan, Nicolae, „Ideile politice ale actelor fundamentale ale Unirii Transilvaniei cu România” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia*, 37, nr. 1-2, 1992, pp. 141-158.

Bocșan, Nicolae, „The Habsburgs and the Orthodoxy in the Austrian Empire in the XVIII-th Century” în *Transylvanian Review*, 2, nr. 2, 1993, 16-21.

Bocșan, Nicolae, „Imaginea bisericii romano-catolice la românii greco-catolici (Congresul autonomiei bisericii catolice din Ungaria)” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia*, 41, nr. 1-2, 1996, pp. 49-68.

Bocșan, Nicolae, „Illyrian privileges and the Romanians from the Banat”, în *Banatica*, nr. 25/2015, pp. 244-246.

Bolca, Vasile, „Lupta episcopului Moise Dragoș pentru înființarea școalei de normă (preparandiei) din Oradea” în *Vestitorul*, nr. 10/34, pp. 1-4.

Borcea, Liviu, „Considerații pe marginea reglementării urbariale a satului Lunceșoara (1772)”, în *Crisia* nr. V/1975, pp. 251-257.

Borcea, Liviu, „Contribuții la istoria școlii orădene în secolul al XVII-lea”, în *Crisia* nr. XI/1981, pp. 343-348.

Borcea, Liviu, *Scrisori de la Constantinopol, un document cu privire la istoria bisericii ortodoxe din Bihor, în secolul al XVII-lea*, în *Familia*, nr. 1/1996, pp. 61-65.

Brueckler, Franka Miriam, Stilinović, Vladimir, „Teaching arithmetic in the Habsburg Empire at the end of the 18th century – A textbook example” în *Historia Mathematica*, nr. 40/2013, pp. 309-323.

Brusanowski, Paul, *Jurisdicția bisericească și privilegiile ilirice în Banat și Ungaria de Sud/Serbia de Nord în secolele XVII-XVIII*, în *Piramida*, nr. 4/2012, pp. 127-131.

Bud, Tit, *Isămnări și date despre înființarea parohiei gr.-cat. române din Sighetul Maramureșului*, Tipariul Tipografiei Diecesane, Gherla, 1905.

Bunyitay Vincze, Málnási Ödön, *A Váradi püspökség a száműzetés az újjáalapítás korában (1566-1780)*, vol. IV, Debrețin, 1935.

Călușer, Iudita, „Contribuții documentare privind instituțiile locale din plasa Salonta (secolul al XVIII-lea)” în *Crisia* nr. XXI/1991, pp. 311-316.

Călușer, Iudita, Ilea, Ana, „Conscrierea domeniului Beiuș din anul 1778” în *Crisia*, nr. XXV/1995, 177-281.

Călușer, Iudita, „Instrucția preoților greco-catolici din episcopia de Oradea în secolul al XIX-lea” în *Crisia* nr. XXVI-XXVII/1996-1997, pp. 98-117.

Călușer, Iudita, „Schematismul greco-catolic al diecezei de Oradea din anul 1765” în *Crisia* nr. XXVIII/1998, pp. 42-48.

Călușer, Iudita, „Viața spirituală a satului bihorean oglindită în vizitația canonică din anul 1725” în *Crisia* nr. XXIX/1999, pp. 119-135.

Câmpeanu, Remus, „Rolul politic al episcopilor uniți în disputa ortodoxie-greco-catholicism în zona Oradei în veacul al XVIII-lea” în *Familia*, Oradea, nr. 28/1992, nr. 7-8, pp. 18-19.

Câmpeanu, Remus, „Tineri români la școlile confesionale din Transilvania în secolul al XVIII-lea” în *Sargetia*, Deva, nr. XXV/1992-1994; pp. 309-331.

Câmpeanu, Remus, „Considerații privind structura socială a intelectualității române la sfârșitul veacului al XVIII-lea” în *Crisia*, nr. XXIII/1993, pp. 187-194.

Câmpeanu, Remus, „Motivații etnice și confesionale ale conflictelor socio-politice din ținutul Oradei în secolul al XVIII-lea” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Theologia Orthodoxa*, Cluj-Napoca, nr. 1-2/1993, pp. 91-96.

Câmpeanu, Remus, „Realități românești reflectate în arhiva Direcției Școlare Oradea la sfârșitul secolului al XVIII-lea”, în revista *Bistrița*, nr. 10-11/1996-1997, pp. 137-140.

Câmpeanu, Remus, „Un efect spectaculos al Unirii religioase: integrarea elitelor românești din Transilvania, Partium și Banat în sistemul catolic de învățământ în prima jumătate a secolului al XVIII-lea” în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, Alba Iulia, nr. 6/2002, pp. 205-218.

Câmpeanu, Remus, „Impactul reformelor școlare imperiale asupra învățământului primar românesc în deceniul iosefin” în *Lucrările simpozionului național „Gheorghe Șincai – sub semnul istoriei” prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la nașterea cărturarului*, Târgu-Mureș, 2004.

Câmpeanu, Remus, „Izvoare demografice și statistice de deosebită importanță pentru istoria socio-politică, economică și culturală a Transilvaniei în veacul al XVIII-lea” comunicare din cadrul *Zilele Universității „1 Decembrie 1918” Alba Iulia*, 2004.

Câmpeanu, Remus, „Oradea – centru elitar și educațional în Secolul Luminilor” comunicare din cadru *Simpozionului Școala Ardeleană și Oradea*, Oradea, 2006, pp. 16-30.

Câmpeanu, Remus, „The Impact of the Religious Reform upon the Transylvanian Education” în vol. *Biserică, societate, identitate: in honorem Nicolae Bocșan*, editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007, pp. 493-502.

Câmpian, Ana, *Restructurarea învățământului în imperiul habsburgic în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Dezbateri și reușite*, în *Libraria Studii și cercetări de bibliologie*, Târgu-Mureș, 2004.

Cârja, Ioan, *Identități confesionale în Europa Central-Orientală (secolele XVII-XXI). Lucrările colocviului internațional din 14-17 noiembrie 2007*, Cluj-Napoca, 2009.

Cârja, Ioan, „Între separație confesională și unitate națională. Bisericele românești din Transilvania și Marea Unire” în *Declarația de autodeterminare de la Oradea din 12 octombrie 1918*, editura Academiei Române, București, 2018, pp. 27-38 (în colaborare cu Cecilia Cârja).

Chindriș, Ioan, „Cel mai vechi șematism românesc cunoscut: Oradea 1813”, în *Transilvanica I Studii și secvențe istorice*, editura Cartimpex, Cluj-Napoca, 2003.

Ciorba, Tiberiu Alexandru, *Procesul canonic al primului episcop greco-catolic de Oradea Moise Dragoși (1777-1787)*, în *Crisia*, nr. XLIII/2016, pp. 117-121.

Ciorba, Tiberiu Alexandru, *The Beginnings of the Greek-Catholic Diocese of Oradea in the Eighteenth Century. The Beiuș Estate Conscriptio of 1778*, în *SUBB – Historia*, volumul 66, Special Issues, November 2021, pp. 89-98.

Covaci, Vasile, „Manufactura de sticlă din Beliu în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea”, în *Crisia* nr. III/1973, pp. 219-234.

Covaci, Vasile, „Din istoricul breslelor orașului Oradea”, în *Crisia* nr. IX/1979, pp. 745-764.

Dumitran, Daniel, „Discurs eclesiastic și renovare instituțională între Reforma Catolică și iosefinism. Cazul Bisericii Române Unite (sfârșitul secolului XVIII)” în *Apulum*, nr. XXXVI/1999, pp. 339-363.

Dumitran, Daniel, „Episcopia Făgăraşului la începutul deceniului iosefin (1781-1784). Opţiuni politice şi confesionale” în *Spiritualitate transilvană şi istorie europeană*, Alba Iulia, 1999, pp. 326-347.

Dumitran, Daniel, „De la „soborul mare” la sinodul diecezan. Evoluţia Episcopiei Făgăraşului sub semnul Reformei Catolice (1782-1821)” în *300 de ani de la unirea Bisericii Româneşti din Transilvania cu Biserica Romei. Actele colocviului internaţional din 23-25 noiembrie 2000*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, pp. 149-168.

Dumitran, Daniel, „Misiunea pastorală în Biserica Română Unită. Cazul episcopului Ioan Bob” în *Studii de istorie a Transilvaniei. Omagiu Profesorului Pompiliu Teodor*, editura Accent, Cluj-Napoca, 2000, pp. 173-180.

Dumitran, Daniel, „Vizitaţia canonică a episcopului Grigore Maior din anul 1774” în *Apulum*, nr. XXXVII-2/2000, pp. 37-45.

Dumitran, Daniel, „Structuri ecleziastice în dieceza Făgăraşului. Raporturile lui Petru Maior cu episcopul Ioan Bob” în *Cultura Creştină*, nr. V/2002, 3-4, pp. 222-256.

Dumitran, Daniel, „Contribuţii documentare privind realităţile confesionale din Transilvania în cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea” în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, nr. 7/2003, pp. 245-254.

Dumitran, Daniel, „Contribuţii documentare la începuturile activităţii lui Ignatie Darabant” în *Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Theologia Graeco-Catholica Varadiensis*, nr. XLIX/2004, 1, pp. 159-213.

Dumitran, Daniel, „Din falsele premise ale unui discurs istoriografic. Raporturile episcopului Ioan Bob cu reprezentanţii Şcolii Ardelene în 1783-1784” în *Reconstituiri istorice. Idei, cuvinte, reprezentări. Omagiu profesorului Iacob Mârza*, editura Aeternitas, Alba Iulia, 2006, pp. 207-213.

Dumitran, Daniel, „Edictul de toleranţă iosefin în Transilvania: repere istoriografice şi perspective ale cercetării” în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, nr. 11/I/2007, pp. 237-248.

Dumitran, Daniel, „Reformarea clerului parohial în timpul episcopului Ioan Bob. Un posibil model” în *Identități confesionale în Europa Central-Orientală (secolele XVII-XXI). Lucrările simpozionului internațional din 14-17 noiembrie 2007*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009, pp. 201-222.

Dumitran, Daniel, „Forme ale definerii identitare în Transilvania veacului al XVIII-lea. Introducere la critica imaginii istoriografice a românilor neuniți (II)” în *Apulum*, nr. L/2013, pp. 149-203.

Dejeu, Petru, „Biblioteca și Arhiva Episcopiei Române Unite din Oradea” în *Vestitorul* nr. III/1927, pp. 33-35.

Dudaș, Florian, „Contribuții privind cartea românească veche. Epoca luminilor”, în *Crisia* nr. IX/1979, pp. 337-380.

Dudaș, Florian, „Contribuția cărturarilor români din Crișana la bibliografia românească în Epoca Luminilor (1770-1830)”, în *Crisia*, nr. XVI, 1986.

Fabian, Ioan, „Considerații cu privire la obligațiile în muncă a locuitorilor din Gurbediu (comitatul Bihor) între anii 1722-1834”, în *Crisia* nr. XIII/1983, pp. 509-516.

Flueraș, Nicolae, „Galeria episcopilor români uniți din Oradea” în *Vestitorul*, nr. 3/1927, pp. 4-7.

Georgescu, Ioan, „Episcopii din Oradea, ocrotitori ai culturii românești” în *Vestitorul*, nr. 12/1927, pp. 8-11.

Georgiță, Mihai, *Asediul cetății Oradea (1691-1692)*, în *Crisia*, nr. XXXI/2001, pp. 71-100.

Ghitta, Ovidiu, „Din problematica morală la începutul secolului al XVIII-lea (cazuri din Maramureș și Sătmar)” în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj Napoca*, nr. XXVIII/1987-1988, pp. 467-475.

Ghitta, Ovidiu, „Implicații spirituale ale consolidării dominației habsburgice în Ungaria Superioară și Transilvania (secolul XVII-începutul secolului XVIII)” în *Cultură și societate în epoca modernă*, Cluj Napoca, 1990, pp. 33-45.

Ghitta, Ovidiu, „Considerații privind unirea rutenilor și românilor cu Biserica Romei (sf. Sec. XVIII)” în vol. *Convergențe europene. Istorie și societate în epoca modernă*, Cluj Napoca, 1993, pp. 149-158.

Ghitta, Ovidiu, „A Historiographical Outline of the Religious Union in North-West Transylvania” în *Transylvanian Review*, vol. III, nr. 2/1994, pp. 107-127.

Ghitta, Ovidiu, „O veche dispută bisericească și semnificațiile sale” în *Viață privată, mentalități colective și imaginar social în Transilvania*, Oradea-Cluj, 1995-1996, pp. 211-224.

Ghitta, Ovidiu, „Un izvor necunoscut despre Biserica greco-catolică din comitatul Satu Mare la 1734” în *Studii istorice. Omagiu profesorului Camil Mureșan*, Cluj Napoca, 1998, pp. 171-183.

Ghitta, Ovidiu, „Demetrius Monastelli și începuturile unirii ecleziastice în „părțile ungurești” locuite de români” în *Spiritualitate transilvană și istorie europeană*, Alba Iulia, 1999, pp. 294-319.

Ghitta, Ovidiu, „Dezbateri privind scutirea clerului greco-catolic din Ungaria de sarcinile publice. Cazul Sătmăruului (deceniul 3 al veacului XVIII)” în *Relații româno-ucrainiene, istorie și contemporaneitate*, Satu Mare, 1999, pp. 261-277.

Ghitta, Ovidiu, „Formarea și reformarea clerului greco-catolic din comitatul Satu Mare în prima jumătate a secolului XVIII” în *Coordonatele preoției greco-catolice. Istorie și actualitate*, Blaj, 2002, pp. 149-159.

Ghitta, Ovidiu, „Iosif de Camillis: Un vicar apostolic la porțile Transilvaniei”, în *Annales Universitatis Apulensis, Series Historica*, 6/II, 2002, p. 67-80.

Ghitta, Ovidiu, „Din antecedentele înființării provinciei mitropolitane greco-catolice românești: crearea vicariatului pentru ”valahii” din dieceza de Muncaci (1776)” în *Biserica română unită cu Roma, greco-catolică – istorie și spiritualitate*, Blaj, 2003, pp. 285-295.

Ghitta, Ovidiu, „Uniți de rit grec” și ”schismatici” în Sătmar (în prima jumătate a secolului XVIII)” în *Tentația istoriei. În memoria Profesorului Pompiliu Teodor*, Cluj-Napoca, 2003, pp. 539-557.

Ghitta, Ovidiu, „Statul și Biserica greco-catolică din Ungaria habsburgică în prima jumătate a secolului XVIII” în *Anuarul Institutului Italo-Român de Studii Istorice*, nr. I/2004, Cluj-Napoca, pp. 62-68.

Ghitta, Ovidiu, „La începuturile învățământului teologic greco-catolic din Monarhia Habsburgică: Școala de la Muncaci (1744)” în *Școlile greco-catolice ale Blajului 250 de ani de credință și cultură*, Blaj, 2005, pp. 181-191.

Ghitta, Ovidiu, „Bishop Manuel Olsavszky and the Unrest in the Romanian Uniate Church of Transylvania (the Fifth Decade of the 18th Century)” în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, nr. 11/II/2007, pp. 180-195.

Ghitta, Ovidiu, „Piety, Nobility, Confessional Identity. The Last Church Founded by Grigore Maior, the Greek-Catholic Bishop of Făgăraș” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia*, vol. 58, nr. 1, June 2013, pp. 124-137.

Ghitta, Ovidiu, „The Greek-Catholic Church from Transylvania and the traditional popular religiosity” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia*, vol 58, Special Issue, December 2013, 230-245.

Ghitta, Ovidiu, „Circularele în limba română ale lui Andrei Bacinschi, episcop de Muncaci” în *Seminatores in artium liberalium agro, Studia in honorem et memoriam Barbu Ștefănescu*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2014, pp. 357-374.

Ghitta, Ovidiu, „Românii din satul Tămaia la 1773” în *Societate-Cultură-Biserică. Studii de istorie medievală și premodernă Omagiu Profesorului Avram Andea*, editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2014, pp. 294-329.

Ghitta, Ovidiu, „Episcopul Andrei Bacinschi și ”Marele Iubileom” din 1777” în *Istoria ca datorie. Omagiu academicianului Ioan-Aurel Pop la împlinirea vârstei de 60 de ani*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2015, pp. 605-619.

Ghitta, Ovidiu, „Românii din Regatul Ungariei și unirea bisericească proclamată la Florența în 1439 (o perspectivă istoriografică)” în *La granița dintre științe: istorie, mentalități, imaginar Omagiu Profesorilor Simona și Toader Nicoară la vârsta de 60 de ani*, editura Argonaut&Mega, Cluj-Napoca, 2017, pp. 130-148.

Gorun, Gheorghe, „A fost Samuil Vulcan student la Oradea?”, în *Crisia* nr. VII/1977, pp. 459-461.

Gorun, Gheorghe, „Implicații sociale și economice ale ocupației militare austriece în Bihor în prima jumătate a secolului al XVIII-lea”, în *Crisia* nr. VIII/1978, pp. 131-138.

Gorun, Gheorghe, „Mișcările țărănești de pe domeniile Beiuș, Vașcău și Beliu de la mijlocul secolului al XVIII-lea”, în *Crisia* nr. IX/1979, pp. 167-181.

Gorun, Gheorghe, „Urbariul localității Valea lui Mihai (1792)”, în *Crisia* nr. VIII/1978, pp. 333-337.

Gorun, Gheorghe, „Aspecte ale luptei cetățenilor din Oradea pentru autonomia orașului (I). Contribuții la o istorie a orașului Oradea în secolul al XVIII-lea”, în *Crisia* nr. X/1980, pp. 85-104.

Gorun, Gheorghe, „Două asociații ale calfelor din Oradea de la mijlocul secolului al XVIII-lea”, în *Crisia* nr. XIII/1983, pp. 499-508.

Gorun, Gheorghe, „Rapoartele comitatului Bihor din timpul răscoalei lui Horea”, în *Crisia* nr. XVII/1987, pp. 263-270.

Gorun, Gheorghe, „Mișcările țărănești din Bihor în timpul răscoalei lui Horea”, în *Crisia* nr. XVIII/1988, pp. 157-166.

Gorun, Gheorghe, „Contribuții la biografia și activitatea episcopului Ignatie Darabant” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Historia*, 36, 1991, pp. 45-56.

Gorun, Gheorghe, „Documente referitoare la preoții români din Bihor implicați în evenimentele din timpul răscoalei lui Horea” în *Crisia*, nr. XXI/1991, pp. 231-242.

Gorun, Gheorghe, „Mișcarea țărănească condusă de călugărul Sofronie (1759-1761) între motivațiile religioase și coordonatele sociale” în *Crisia* nr. XXVI-XXVII/1996-1997, pp. 81-95.

Gorun, Gheorghe, „Conscrierile comunităților greco-catolice din comitatul Bihor de la mijlocul secolului al XVIII-lea” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia catholica*, nr. XLIII/1998, pp. 55-75.

Gorun, Gheorghe, „Precizări la biografia unei personalități controversate a Bisericii Greco-Catolice române: episcopul orădean Meletie Kovacs” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia graeco-catholica Varadiensis*, nr. XLIV/1999, pp. 181-186.

Gorun, Gheorghe, „Experiența istorică a primului secol al existenței Bisericii Greco-Catolice românești” în *300 de ani de la Unirea Bisericii Române din Transilvania cu Biserica Romei*, Cluj-Napoca, 2000, pp. 169-182.

Gorun, Gheorghe, „Relațiile episcopului Ioan Inocențiu Micu Klein cu Biserica Greco-Catolică Românească din părțile de vest” în *Cultura creștină*, nr. IV/2000, pp. 143-148.

Gorun, Gheorghe, „În jurul constituirii Bisericii Greco-Catolice din părțile de vest” în *Acta Transylvanica*, nr. 1/2004, pp. 203-228.

Gorun, Gheorghe, „Patenta imperială din 1742 a Mariei Tereza de reconfirmare a statutelor Bisericii greco-catolice” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia graeco-catholica Varadiensis*, nr. 2/2004, pp. 167-176.

Gorun, Gheorghe, „Privilegiile „illyrice” (1690-1706) și rolul lor în istoria Bisericii Românești din Transilvania din secolul al XVIII-lea”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, series Theologia graeco-catholica Varadiensis*, XLVIII, nr. 2/2004, pp. 135-158.

Gorun, Gheorghe, „Il vescovo de Camelis e i greco-catolici romeni del comitato di Bihar” în *Rómából Hungáriába. A De Camillis János József munkácsi püspök halálának 300 évfordulóján rendezett nemzetközi tudományos konferencia tanulmányai*, Nyiregháza, 2006, pp. 263-268.

Gorun, Gheorghe, „Raportul generalului de Ville către Maria Tereza privind situația credincioșilor români din Bihor la mijlocul secolului al XVIII-lea” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia catholica*, nr. 1/2008, pp. 141-146.

Horga, Ioan, „Oradea luminilor și mișcarea științifică franceză din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea” în *Crisia* nr. XXIII/1993, pp. 113-119.

Iancu, Diana, *O relatare despre cucerirea cetății Oradea de către trupele imperiale în anul 1692*, în *Crisia*, nr. XLVII, 2017, pp. 85-91.

Ilea, Ana, „Instituții sătești din comitatul Bihor în secolul al XVIII-lea”, în *Crisia* nr. VI/1976, pp. 61-75.

Ilea, Ana, „Lupta țărănimii din Bihor împotriva asupririi sociale în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea”, în *Crisia* nr. VII/1977, pp. 133-145.

Ilea, Ana, Gheorghe Mudura, Vasile Covaci, „Conscrierea domeniului Beiuș la anul 1721”, în *Crisia* nr. X/1980, pp. 353-452.

Ilea, Ana, Covaci, Vasile, „Reglementarea urbarială din comitatul Bihor în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea”, în *Crisia* nr. XI/1981, pp. 143-166.

Ilea, Ana, „Relațiile social-economice bihorene din anul 1722 (I)”, în *Crisia* nr. XII/1982, pp. 169-188.

Ilea, Ana, „Relațiile social-economice bihorene din anul 1722 (II)”, în *Crisia* nr. XIII/1983, pp. 143-166.

Levy, Miriam, „Count Samuel Teleki and His Reform Project: Comments on Habsburg Hungary in 1790” în *East Central Europe*, II, 2, 1975, pp. 152-170.

Maxim, Vasile, „Contribuții la istoria învățământului românesc din Bihor în secolul al XVIII-lea”, în *Crisia* nr. XI/1981, pp. 99-106.

McGill, William, „In search of a Unicorn: Maria Theresa and the Religion of State” în *The Historian*, vol. 42, nr. 2, February/1980, pp. 304-319.

Mihoc, Blaga, „Etatizarea școlilor confesionale greco-catolice” în *Crisia* nr. XXVI-XXVII/1996-1997, pp. 166-176.

Mihoc, Blaga, „Legăturile episcopului Samuil Micu cu intelectualii arădeni” în *Crisia* nr. XXIX/1999, pp. 137-141.

Mihoc, Blaga, „Istoria vieții religioase a românilor din Comitatul Bihor (1692-1750)” în *Crisia* nr. XXXI/2001, pp. 101-164.

Mihoc, Blaga, „Un protocol sau un proces verbal din secolul al XVIII-lea” în *Crisia* nr. XXXIX/2009, pp. 207-226.

Mihoc, Blaga, „Salarii, burse și împrumuturi. Contribuții la istoria eparhiei greco-catolice de Oradea” în *Crisia* nr. XLIII/2013, pp. 133-152.

Miron, Greta-Monica, „Unirea religioasă și mentalul rural transilvănean” în vol. coord. de Sorin Mitu, Florin Gogâltan, *Viață privată, mentalități colective și imaginar social în Transilvania*, Oradea-Cluj, 1995-1996, pp. 164-169.

Miron, Greta-Monica, „O vizitație canonică în comitatul Clujului sub episcopul Grigorie Maior” în Nicolae Edroiu (ed.) *Studii istorice. Omagiu profesorului Camil Mureșanu*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998, pp. 183-197.

Miron, Greta-Monica, „Instituția consistoriului în Biserica greco-catolică transilvăneană în secolul al XVIII-lea” în Iacob Mârza, Ana Dumitran, *Spiritualitate transilvăneană și istorie europeană*, Alba Iulia, 1999, pp. 319-325.

Miron, Greta-Monica, „Formația preoțimii parohiale greco-catolice în secolul al XVIII-lea” în vol. *300 de ani de la unirea Bisericii românești din Transilvania cu Biserica Romei*, Presa Universitară Clujeană, 2000, pp. 135-148 (Actele colocviului internațional din 23-25 noiembrie 2000).

Miron, Greta-Monica, „Drumul spre hirotonire și sinuozitățile sale: două exemple de la mijlocul secolului al XVIII-lea” în *Coordonatele preoției greco-catolice. Istorie și actualitate*, editura Buna Vestire, Blaj, 2002, pp. 159-168.

Miron, Greta-Monica, „Puterea exemplului. Preotul unit și enoriașii săi din dieceza de Făgăraș în secolul al XVIII-lea” în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, nr. 6/II, 2002, pp. 167-182.

Miron, Greta-Monica, „Sate și dacăli în dieceza unită de Făgăraș în secolul al XVIII-le” în vol. *Școlile greco-catolice ale Blajului. 250 de ani de credință și cultură*, editura Buna Vestire, Blaj, 2004, pp. 191-206.

Miron, Greta-Monica, „Condiția materială a preoțimii unite din comitatul Cluj la mijlocul secolului al XVIII-lea” în *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”. Historia*, vol. L, 2005, pp. 103-124.

Miron, Greta-Monica, „Biserica greco-catolică din Transilvania în anii reformismului” în *În spiritul Europei moderne. Administrația și confesiunile din Transilvania în perioada reformismului terezian și iosefin (1740-1799)*, Presa Universitară Clujeană, 2009, pp. 409-426.

Miron, Greta-Monica, „Episcopia unită din Transilvania (1697-1782)” în Bicolae Bocșan, Dieter Brandes, Olga Lukács, *Evoluția instituțiilor episcopale în bisericile din Transilvania*, Presa Universitară Clujeană, 2010, pp. 165-192.

Mudura, Gheorghe, „Conscrierile urbariale ale domeniului de Vașcău (1772-1848)”, în *Crisia* nr. VIII/1978, pp. 139-158.

Mitu, Sorin, „Celibat ecleziastic și moravurile clericale la românii ardeleni. 1750-1850” în *Echinox*, nr. XX/1988, nr. 5.

Mitu, Sorin, „Reconstrucția ideologică a limbii la Școala Ardeleană” în volumul *Epoca Luminilor. Cultură și civilizație românească*, Deva, 1996, pp. 70-79.

Mitu, Sorin, „Domni, preoți, dar mai ales țărani: reprezentări ale statutului social la românii ardeleni la începutul epocii moderne” în ”*Revista de Istorie Socială*”, nr. VIII-IX/2003-2004, pp. 174-204.

Mudura, Gheorghe, „Documente școlare bihorene din secolul al XVIII-lea (I)”, în *Crisia* nr. XII/1982, pp. 231-247.

Nedici, Radu, „Confesiune și promovare socială. Elita laică greco-catolică din Transilvania în disputa latinizării de la mijlocul secolului al XVIII-lea” în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, nr. 14/I, 2010, pp. 107-128.

Nedici, Radu, „Confesionalism și ideologie națională: forme de toleranță și intoleranță inter-denominațională în discursul greco-catolic transilvan (a doua jumătate a veacului al XVIII-lea)” în *Identitate confesională și toleranță religioasă în secolele XVIII-XXI*, editura Mega, Cluj-Napoca, 2011, pp. 143-163.

Nedici, Radu, „O intenție amânată: crearea ierarhiei greco-catolice independente la Oradea în anii 1758-1759” în *Revista Istorică*, 24, 5-6, 2013, pp. 461-477.

Nedici, Radu, „Oralitate și tipar: literatura catehetică greco-catolică din Transilvania la mijlocul secolului al XVIII-lea” în Cristina Bogdan, Alexandru Ofrim, *Pentru o istorie culturală a cărții și a practicilor de lectură*, editura Universității din București, București, 2015, pp. 125-139.

Nedici, Radu, „Rebuilding a sacred landscape: Churches and founders in the Greek Catholic diocese of Oradea (c. 1775-1785)”, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, 18/I, 2014, pp. 267-283.

Pavel, Constantin, „Școlile episcopiei române unite a Orăzii-Mari. Rolul și importanța lor” în *Vestitorul*, nr. 12/1927, pp. 19-23.

Pâclișanu, Zenovie, *Câteva date despre preoții româno-calvini (II)*, în *Cultura Creștină*, anul I, nr. 2/ianuarie, 1911.

Pâclișanu, Zenovie, „Noi mărunțișuri istorice. I.Cheltuelile episcopiei române unite de Oradea înainte cu 160 de ani”, în *Cultura Creștină*, nr. 5/1938, pp. 277-280.

Radu, Iacob, „Însemnări din corespondența episcopului greco-catolic de Oradea-Mare, Moise Dragoși (1776-1787) I” în *Cultura Creștină*, VII, nr. 10/1918, pp. 202-206.

Radu, Iacob, „Însemnări din corespondența episcopului greco-catolic de Oradea-Mare, Moise Dragoși (1776-1787) II” în *Cultura Creștină*, nr. 11-12/1918, pp. 231-238.

Radu, Iacob, „Capitulul Bisericii catedrale, activitatea și membrii săi” în *Vestitorul* nr. III/1927, pp. 15-18.

Radu, Iacob, „Documente privitoare la viața Episcopului Ioan Inocențiu Clain” în *Vestitorul*, VII, nr. 1-2/1931, pp. 11-12.

Sabo, Cornel, „Școala normală diecezană” în *Vestitorul* nr. III/1927, pp. 23-32.

Sana, Silviu, „Contribuții noi la istoria Bisericii Greco-Catolice din Bihor. Ancheta judiciară din 1727” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Theologia Graeco-Catholica Varadiensis*, nr. XLIX-2/2004, pp. 143-156.

Sana, Silviu, „Protopop și Protopopiat în Biserica românilor din Partium până la jumătatea secolului al XIX-lea” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Theologia Graeco-Catholica Varadiensis*, nr. LI-1/2006, pp. 173-183.

Sana, Silviu, „Aspecte din viața confesiunilor tradiționale (ortodoxă, reformată și greco-catolică) și baptistă pe teritoriul Bihorului (1700-1918)” în volumul colectiv *Un proiect de reîmpăcare a Bisericilor. O punte între biserici, culturi și religii* (coordonatori Dieter Brandes și Olga Lukács), I, editura Accent, Cluj-Napoca, 2007, pp. 123-128.

Sana, Silviu, „Școlile profesionale din Eparhia Greco-Catolică de Oradea-Mare și politica monarhiei habsburgice până la revoluția de la 1848” în volumul colectiv *Învățământul profesional greco-catolic. Repere istorice*, editura „Episcopul Vasile Aftenie”, Oradea, 2008, pp. 123-128.

Sana, Silviu, „Instituția episcopală a românilor uniți din Partium până în anul 1777” în volumul colectiv *Evoluția instituțiilor episcopale în Bisericile din Transilvania, partea I. De la începuturi până în 1740*, Cluj-Napoca, 2010, pp. 193-205.

Sana, Silviu, „Șematisme și calendare în colecțiile Bibliotecii Județene „Gheorghe Șincai” Bihor” în volumul colectiv *Școala Ardeleană, Anuar, VI/2012*, editura Episcop „Vasile Aftenie”, Oradea, 2012, pp. 309-328.

Sana, Silviu, „Contribuții la istoria Bisericii Seminarului Greco-Catolic din Oradea” în volumul omagial *Diversitate culturală, realități politice și multiconfesionalism în Transilvania și Banat (sec. XVIII-XX)*, editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2014, pp. 161-167.

Sana, Silviu, „Școli primare greco-catolice – între viziune și organizare (1777-1848)” în revista *Sursum Corda*, nr. 1/aprilie 2014, pp. 27-28.

Sana, Silviu, „Contribuții la istoria tiparului orădean. Tipărituri necunoscute ale Episcopiei greco-catolice de Oradea din secolul al XIX-lea” în *Apulum.Seria Historia et Patrimonium* 57, Supplementum, 2020, pp. 221-238.

Sana, Silviu, „Studentii teologi români în Seminarul romano-catolic din Oradea. Dispute privind susținerea materială a acestora în prima jumătate a secolului al XIX-lea” în volumul simpozionului internațional „Școala Ardeleană” intitulat *Educație și cultură. 225 de ani de la înființarea Seminarului Teologic Greco-Catolic din Oradea*, 2017, pp. 337-345.

Sana, Silviu, „Studentii teologi și Seminarul leopoldin. Chestiunea predicilor ținute în limba română în Biserica Seminarului în secolul al XIX-lea” în volumul simpozionului internațional „Școala Ardeleană” intitulat *Universitatea Babeș-Bolyai la o sută de ani. Trecut, prezent și viitor*, Cluj-Napoca, 2019, pp. 293-302.

Sechel, Teodora Daniela, „Medical knowledge and the improvement of vernacular languages in the Habsburg Monarchy: A case study from Transylvania (1770-1830)” în *Studies of History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences*, nr. 43/2012, pp. 720-729.

Șotropa, Virgil, *Românii la Gimnaziul Latino-Catolic din Bistrița (1729-1779)*, în *Revista istorică-culturală*, Arhiva Someșană, nr. 28, Năsăud, 1940, pp. 47-64.

Spary, Emma, „Introduction: Centre and periphery in the eighteenth-century Habsburg ‘medical empire’” în *Studies in History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences*, nr. 43/2012, pp. 684-690.

Szabo, Franz, „Cameratism, Josephinism, and Enlightenment: The Dynamic of Reform in the Habsburg Monarchy, 1740-1792” în *Austrian History Yearbook*, nr. 49/2018, pp. 1-14.

Ștefănescu, Barbu, „Considerații asupra nivelului tehnicii agricole din Bihor în secolul al XVIII-lea. Implicații ale introducerii și generalizării culturii porumbului”, în *Crisia* nr. XIII/1983, pp. 167-182.

Tămâian, Petru, „Seminarul din Oradea în istoria culturală a neamului românesc” în *Vestitorul*, nr. 12/1927, pp. 13-18

Tășiedan, Ștefan „Icoane din viața poporului român din Bihor (1726-1748) I” în *Cultura Creștină*, III, nr. 1/1913, pp.15-22.

Tășiedan, Ștefan „Icoane din viața poporului român din Bihor (1726-1748) II” în *Cultura Creștină*, nr. 3/1913, pp. 81-86.

Tășiedan, Ștefan „Icoane din viața poporului român din Bihor (1726-1748) III” în *Cultura Creștină*, nr.5/1913, pp. 146-147.

Ștefan Tășiedan, „Icoane din viața poporului român din Bihor (1726-1748) IV”, în *Cultura Creștină*, nr. 4/1913, p. 112.

Tășiedan, Ștefan, „Din viața și activitatea primului episcop sufragane român din Oradea Mare, Meletie Kovács (1748-1775)” în *Cultura Creștină*, IV, nr. 10/1914, pp. 300-308.

Tăutu, Aloisie Ludovic, „Crâmpeie din începuturile învățământului primar în dieceza Orășii” în *Vestitorul*, nr. 12/1927, pp. 25-32.

Tăutu, Aloisie, *Efrem Banianin, pretinsul episcop ortodox al Orășii-Unit (1699)*, în *Cultura Creștină*, nr. 10, octombrie/1936, Blaj, pp. 600-612.

Turcuș, Șerban, „Ignatie Darabant – Iluminism și pragmatism” în *Acta Musei Napocensis*, 32, 1995, II, Istorie, pp. 383-390.

Vlčková Michaela, *Úvod šestinedělky: Význam obřadu v lidové tradici a v liturgii cirkve*, în *Studia Ethnologica Pragensia*, nr. 1/2016, pp. 27-40.

Volker, Press, „The Habsburg Court as Center of the Imperial Government” în *Journal of Modern History*, nr. 58, December/1986, pp. 23-45.

Zsugán, Iuliu, „Conscrierea urbarială a localității Biharea din 1779”, în *Crisia* nr. XIX/1989, pp. 429-434.

6. Bibliografie online

- <https://www.papalencyclicals.net/councils/ecum12-2.htm>,
- <https://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bdragosi.html>.
- <https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Religionsfonds>
- <https://www.oradeaheritage.ro/biserica-cu-luna/>
- <https://www.oradeamea.com/vechilefarmacioradene/>
- <https://www.crestinortodox.ro/sfinti/sfintii-arhangheli-mihail-gavriil-73102.html>
- <https://www.libertatea.ro/stiri/sfintii-mihail-si-gravil-8-noiembrie-traditii-1645424#sfintii-mihail-si-gavril-in-legendele-romanesti>
- <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bpotsy.html>
- <https://dexonline.ro/intrare/maria%C8%99/32831/definitii>